

Архітекторки ХХ століття змушені були поєднувати роботу і боротьбу за рівноправність. Вони боролися з дискримінацією в професії, з гендерними стереотипами, правом обіймати керівні посади. По-справжньому рівними чоловікам-архітекторам жінки стали тільки після Другої світової війни.

Лотте Стам-бейс (1903–1988) – одна з перших жінок, що вступили на факультет архітектури У Баухаузі. Після Другої світової війни на посаді головної архітекторки Служби міського розвитку Лотте була серед планувальників, які керували відновленням Роттердама.

Ейлін Грей (1878–1976) – ірландський дизайнер, що жила і працювала у Франції. Створила предмети, які в даний час вважаються іконами дизайну ХХ століття. Існує думка, що творчість пані Грей вплинула на роботи Ле Корбюзьє.

Майже до самої старості Ейлін залишалася в тіні, навіть авторство її вілли Е1027 часто приписували Ле Корбюзьє. Тільки в 1973 році збулася її заповітна мрія: її об'єкти та меблі були введені в масове виробництво.

Гендерно чутливе проектування і зараз динамічно розвивається, і, як будь-яке практичне проектування, має масу проблем і оточене дискусіями і суперечками. Проблеми завжди мали місце в період повернення традиціоналістських або диктаторських режимів.

Можна зробити висновок, що роль жінки в архітектурі досі недооцінена. Жінки залишилися невидимими, незважаючи на їх величезну кількість в професії, активну роботу і масу створених об'єктів. Абсолютно незаслужено існує стереотип, що їх мало, або вони менш талановиті, ніж чоловіки. Існує історична спекуляція фактами і даними в цьому питанні. Міжнародними зірками в архітектурі навіть зараз в більшості випадків є чоловіки. Суспільство має гостру потребу просвітницьких заходів, які зможуть зруйнувати укорінені стереотипи.

Власенко В. В., канд. іст. наук, доц.,
Сумський державний університет, Україна

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ ТА ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАЦІЯ НА БАЛКАНАХ

Після вбивства у травні 1926 р. в Парижі Голови Директорії УНР Симона Петлюри українські політичні емігранти в Європі здійснили низку заходів із вшанування пам'яті свого лідера. У них брали участь емігранти з різних країн перебування. Серед них були й українські політичні емігранти в країнах Південно-Східної Європи (Болгарія, Румунія, Югославія). У даній роботі йдеться лише про політичних емігрантів, тобто ту частину еміграції, яка була політично вмотивованою, ідеологічно визначеною, організаційно структурованою та сповідувала ідею самостійної української державності у різних її формах [1, 16].

Одним із таких заходів еміграції стало заснування Української бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі (УБПП). Ініціатором виступив паризький Комітет

вшанування пам'яті С. Петлюри. На його засіданні, що відбулося 13 червня 1926 р., новий голова Уряду УНР в еміграції В. Прокопович наголосив на необхідності *«створення С. Петлюри вічного монументу в місті, де він загинув, – Української бібліотеки Його імені»*. Підготовча робота розпочалася лише в лютому 1927 р. після призначення постійним бібліотекаром колишнього товариша С. Петлюри по навчанню у духовній семінарії І. Рудичева. До складу ради УБПП увійшли В. Прокопович (голова), І. Косенко (заступник голови), О. Удовиченко (секретар), О. Шульгин та І. Рудичів (члени). Завдання бібліотеки – *«сприяти студіям, присвяченим вивченню України, задовольняти потреби своїх людей у Франції і бути репрезентантом нашого народу, його духовних скарбів і надбань»* [2, 3].

Спочатку місцем перебування УБПП був готельний номер, де розміщувалися бюро Генеральної ради Союзу українських організацій у Франції, комісія у справі судового процесу над Шварцбардом, а також проживало 2 особи. 1 березня 1927 р. до реєстру УБПП була записана перша книга – Конституція гетьмана П. Орлика. Одними з перших на заклик поповнювати фонди Бібліотеки відгукнулися українські емігранти з Болгарії та представник військового міністра УНР на Балканах В. Филонович, які наприкінці березня 1928 р. надіслали 36 примірників журналів і книг українською, англійською та чеською мовами, в тому числі книгу про Т. Шевченка, що побачила світ 1879 р. в Одесі [3, 109–109 зв].

У 1928 р. був розроблений і зареєстрований статут Товариства *«Українська бібліотека ім. С. Петлюри»*, яке потім й опікувалося Бібліотекою. Того ж року УБПП розмістилася в новому приміщенні – орендованій квартирі на 3 кімнати з кухнею. 25 травня 1929 р. відбулося урочисте відкриття Бібліотеки. Привітання з цієї нагоди надійшли від Української громади в Болгарії, Б. Цибульського (Софія), Комітету імені Симона Петлюри в Румунії, Д. Маєр-Михальського (Бухарест), групи українців у м. Смедерево, Української громади у Великому Бечкереку, Союзу українських організацій в Югославії та представника військового міністра УНР на Балканах В. Филоновича (Прага). Того ж дня надійшли і пожертви на цю справу, в тому числі від Комітету імені Симона Петлюри в Румунії (1 тис. леїв) [4, 8–9].

Грошові надходження до УБПП щороку збільшувалися. За перші сім років її існування (до 1936 р.) надійшло 145218 французьких франків, в тому числі від уряду УНР в еміграції – 52319, паризького Комітету вшанування пам'яті

С. Петлюри – 5050, редакції тижневика *«Тризуб»* – 4066, пожертви емігрантів – 62097 фр. фр., решта від читачів та продажу книг. Грошові пожертви українських емігрантів у Франції дорівнювали 25894 фр. фр., Румунії (3 місце після Франції і Польщі) – 4644, Болгарії – 327, Югославії – 216 фр. фр. [2, 3–4]. Від дати заснування УБПП і до 1 грудня 1936 р. за посередництвом Комітету імені Симона Петлюри в Румунії Бібліотеці було перераховано 23475 леїв, в тому числі від самого Комітету – 2000, української колонії в Бухаресті – 5507, окремих емігрантів – 8028, українських громад в Гевані – 4395, Бакеу – 1845, Кишиніві – 1500, Джурджу – 200 леїв [5, 116 зв]. Зазвичай грошові пожертви на

Бібліотеку українські емігрантські організації збирали щороку у травні під час заходів із вшанування пам'яті С. Петлюри.

Щороку книжковий фонд УБПП збільшувався. У 1933 р. Бібліотека мала 10146 примірників книг, з яких були подаровані 9846, куплені – 119, обмінані – 181 книга. У 1935 р. фонд УБПП налічував 12052 книги, 1936 р. – 13095, 1937 р. – 13838, 1938 р. – 16890, в тому числі 2,5 тис. книг у філіях. У 1937 р. Бібліотека одержувала 144 назви періодичних видань, 1938 р. – 150 назв. У 1929 р. УБПП мала 23 представників в інших країнах, 1937 р. виявили активність лише 11. Серед них – Д. Геродот в Бухаресті, Д. Антончук у Чернівцях, Павлович у Кишиніві, В. Андрієвський у Белграді, Б. Цибульський в Софії [6, 37–38]. Іноді від них до Бібліотеки та створеного при ній Музею ім. С. Петлюри надходили цікаві матеріали. Так, за дорученням члена ради УБПП О. Шульгина та дозволу Л. Шишманової-Драгоманової Б. Цибульський зробив копії документів з літературно-наукового архіву М. Драгоманова, що зберігався у його доньки в Софії, та переслав їх до Бібліотеки [7, 114зв–115]. Багато книг та періодичних видань надходило від В. Филоновича. Так, у 1929–1930 рр. він надіслав декілька пакунків з книгами та пресою українською й іноземними мовами. У розписках І. Рудичева йдеться про отримання понад 300 найменувань друкованої продукції [7, 124]. Голова філії УТП у Новому Саді О. Колтоновський передав УБПП річні підшивки 8 сербських і хорватських газет, в яких йшлося про судовий процес над Шварцбардом [8, 78].

Отже, незважаючи на те, що Болгарія, Румунія та Югославія не були політичними центрами української еміграції в Європі, тамтешні українські емігранти брали участь у розбудові Української бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі, перераховуючи на її утримання грошові кошти, надсилаючи літературу і періодику, а також маючи представництва УБПП в Белграді, Бухаресті, Кишиніві, Софії та Чернівцях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Власенко В. Міжвоєнна українська політична еміграція на Балканах (до питання про термінологію). *Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи*. Зб. матеріалів II Всеукр. науково-практ. конф. (Суми, 21 травня 2013 р.). Суми: СумДУ, 2013. – С. 12–20.

2. Národní archiv České republiky, f. «Ukrajinske muzeum v Praze», kart. 17, inv. № 415.

3. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО), ф. 269, оп. 2, спр. 269, 300 арк.

4. Петлюрівець. Відкриття Української Бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі. *Тризуб*. 1929. – Ч. 23. – С. 8–9

5. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 4452, оп. 1, спр. 2, 206 арк.

6. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції 1919–1939. Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 271 с.

7. ЦДАГО, ф. 269, оп. 2, спр. 275, 215 арк.

8. Государственный архив Российской Федерации, ф. Р-7008, оп. 1, д. 87, 100 л.